

Wandelen door een stad is afwisselend. Je ziet interessante monumenten, loopt langs leuke winkeltjes, ontdekt een prachtig kunstwerk en eindigt de wandeling in een gezellig café. Het is heerlijk om de tijd te nemen en eens niet jachtig voorbij te gaan aan de fraaie gevelstenen en façades, die alleen te zien zijn als je de tijd neemt om omhoog te kijken. En geniet eens rustig van de sfeer in kleine steegjes, brede lanen of aan oude grachten.

Een goede stadswandeling laat je dingen ontdekken en maakt je attent op de geschiedenis en de functie van de stad. Je ziet niet alleen waar in de Gouden Eeuw het laken werd verhandeld, maar ook wat er in de 21e eeuw wordt gedaan. Wanneer je meer aandacht aan de details besteedt, kan zelfs een wandeling door je eigen woonplaats een ontdekkingsreis zijn.

Gebruik van de gids

Voorin *De compacte stadswandeling* vind je een overzichtskaart met daarop de 35 stadswandelingen die zijn opgenomen (blz. 2). Helemaal achterin vind je bovendien een alfabetisch overzicht van de wandelingen (blz. 191). Daarnaast hebben we op blz. 188 een verklarende woordenlijst opgenomen, waar bouwkundige en historische termen die in de gids gebruikt worden in wat meer detail zijn uitgewerkt.

De 35 stadswandelingen in deze gids bestaan uit een gedetailleerde routebeschrijving, onderbroken door korte stukken achtergrondinformatie over de bezienswaardigheden waar je op dat moment langsloopt. Het verloop van de route is ingetekend op (een fragment van) de stadsplattegrond, ter beeldvorming en oriëntatie tijdens je wandeling. Daarnaast vind je bij elke wandeling een QR-code naar de digitale route in Google Maps of een verwijzing naar de app van ANWB Eropuit. Scan de QR-code met je telefoon of tablet en je apparaat opent direct de online route in Google Maps. Of je komt terecht bij de desbetreffende route in de ANWB Eropuit-app. Zo kun je er zeker van zijn dat je niet verkeerd zult lopen.

Bij elke wandeling staat informatie over de lengte en de geschatte duur van de wandeling. Deze duur is inclusief 'rondkijktijd'. Daarnaast zijn het startpunt, parkeergelegenheid, bereikbaarheid met OV, en het adres van het plaatselijke toeristeninformatiepunt opgenomen. Ook wordt in elke stad minstens één museum getipt en een of meerdere horecagelegenheden langs de route. Sommige van de aangeraden horeca-adressen zijn officiële ANWB Gastvrij-locaties. Als dit het geval is, staat er een asterisk [*] naast het adres in het gekleurde kader. Details over de openingstijden en toegangsprijzen van de musea en horecagelegenheden kun je het beste online opzoeken.

Veel wandelplezier!

Dokkum

4.5 km

Ca. 6000 stappen

'In 754 werd Bonifatius bij Dokkum vermoord' – wie kent dit zinnetje uit de oude schoolboeken niet. Ook dat Dokkum een van de elf Friese steden is, is bekend. Maar daarmee houdt het vaak wel op. En dat is jammer, want niet alleen heeft dit knusse stadje veel leuke winkels, het is ook een van de eerste beschermde stads- en dorpsgezichten van ons land.

→ Loop vanaf parkeerplaats 'De Harddraver' naar de weg en vervolgens op de Harddraversdijk richting het centrum (zwarte handwijzer). Aan je linkerhand ligt het **Dokkumergrootdiep**.

1 Dokkumergrootdiep

Oorspronkelijk was het Grootdiep een smalle zeearm, met een directe verbinding naar de Lauwerszee. Op het punt waar de afwateringsstroom van het Dokkumer Ee uitmondde in het Dokkumer Diep ontstond al vroeg een nederzetting. Het middeleeuwse Dokkum was een handels- en havenstad, in het westen verbonden met de zee, in het oosten met de binnenvaart naar Leeuwarden.

→ Ga na de Halvemaanspoortbrug linksaf (steek de weg over) de Witte Kettingbrug over en na de brug weer rechtsaf, neem het klinkerpaadje langs het water. Je loopt nu op het Zuiderbolwerk met aan je linkerhand de Zuidergracht, waarin het water van het Dokkumergrootdiep en de Strobosser Trekfeart samenvloeien. Aan je rechterhand is een klein kerkhof met oude bemoste grafstenen.

Aan het einde van het pad ga je linksaf, je volgt de Zuidergracht en gaat bij de brug (Woudpoortbrug) rechtdoor langs het kanon. Blijf het pad langs het water volgen. Net vóór **Molen de Hoop**, links van het toegangshek, sla je het smalle voetpaadje in. Je maakt een rondje over het bolwerk om de molen heen.

2 Korenmolen De Hoop

Toen de vestingwerken in 1582 gereed waren, stond er op elk van de zes bastions een molen. Daarvan zijn er nu nog slechts twee over, beide zijn 19e-eeuwse vervangers van de oorspronkelijke houten standaardmolens. In stellingmolen De Hoop, een achtkante bovenkruier uit 1849, malen vrijwilligers nog af en toe graan.

→ Aan het einde van het pad ga je linksaf, en volg je het water naar de tweede molen. Neem ook hier weer het voetpaadje rond het bolwerk en Molen Zeldenrust (let op de molenstenen die nog onder de molen liggen) om van het uitzicht en het vestingstadgevoel te genieten.

Ga aan het einde linksaf de brug over en ga dan linksaf het trapje af, weer

Museum Dokkum

Diepswal 27
9101 LA Dokkum
museumdokkum.nl

musea

ROUTE
03

Brasserie De Stadstuin

Eise Eisingastraat 2
8801 KE Franeker
brasserieDestadstuin.nl

Cafe de Doelen

Bredeplaats 6
8801 LZ Franeker
dedoelen-franeker.nl

horeca

Dokter Coopmans was heelmeester in Franeker nadat hij had gestudeerd in Franeker en Leiden. Professor Valckenier was hoogleraar Theologie, wat je terugziet in de afbeeldingen van Moses (met slang), Samson (met leeuw) en David en Goliath op de gevel. Dokter Coopmans was heelmeester in Franeker nadat hij had gestudeerd in Franeker en Leiden. Professor Valckenier was hoogleraar Theologie, wat je terugziet in de afbeeldingen van Moses (met slang), Samson (met leeuw) en David en Goliath op de gevel.

→ *Op huisnummer 35 passeer je het 15e-eeuwse **Museum Martena**.*

4 Museum Martena

Het Museum Martena is een bezoekje meer dan waard. Neem bijvoorbeeld een kijkje in de Academiezaal met professorenportretten, of bewonder de mechanische wonderwerkjes als Salomo's oordeel en de miniatuurkermis. De zolder is gewijd aan Anna Maria van Schuurman, Nederlands eerste studente (aan de universiteit van Utrecht). Het pand is in 1498 gebouwd door Hessel van Martena, de eerste bewoner van de Martena-stins.

→ *Aan het einde ga je bij het Raadhuisplein linksaf. Aan je linkerhand passeer je na ca. 60 m het oude stadhuis van Franeker. Het heeft een prachtige voorgevel waar Vrouwe Justitia herinnert aan de tijd dat hier nog recht werd gesproken. Wanneer je je weg vervolgt en de brug oversteekt, loop je recht tegen een van de bijzonderste plekken van Franeker aan: het **Eise Eisinge Planetarium**.*

5 Eise Eisinga Planetarium

Dit oudste nog werkende planetarium ter wereld werd tussen 1774 en 1781 gebouwd in de woonkamer van deze Friese wolkammer. Eise Eisinga wilde de onrust wegnemen die onder de bevolking bestond na een voorspelling over het naderende einde der tijden door een botsing tussen planeten. Het Eise Eisinga Planetarium heeft sinds september 2023 UNESCO Werelderfgoedstatus.

→ *Links van het Planetarium duik je de smalle Botniasteeg in. Deze loop je uit en nog voor het Elfsteden Bruggetje sla je rechts af het Noorderbolwerk op. Op de bolwerken in Franeker bevinden zich enkele theehuisjes. Deze dateren uit de 18e eeuw. In de*

ROUTE
04

START

Station Enkhuizen
Stationsplein 2
1601 EN Enkhuizen
(GPS 52.69973, 5.28885)

DUUR

Ruim 1,5 uur

BEZOEKERSINFORMATIE

VVV Informatiepunt
Tussen Twee Havens 1
1601 EM Enkhuizen
geopend vanaf 29 mrt.
gedurende winkeltijden

PARKEREN

Bij het NS-station kun je voor onbeperkte tijd parkeren zonder parkeerschijf of vergunning

OV

Met de trein naar
Station Enkhuizen

gemeenschappen centraal. Het museum bestaat uit een binnen- en een buitengedeelte. In het Binnenmuseum zijn diverse tentoonstellingen te zien, zoals de grote verzameling historische boten, maar er is ook een interactieve

tentoonstelling over het leven aan de Zuiderzee. In het Buitenmuseum wandel je terug in de tijd. Meer dan 140 historische gebouwen vormen een compleet dorp waar van alles te zien en te beleven is. Ambachtelijk erfgoed, beeldende kunst, fotografie

De Eendracht in Van Bleiswijk

Westerstraat 84-86
1601 AL Enkhuizen
deeeendracht-enkhuizen.nl

Bij N.A.P.

Havenweg 4
1601 GA Enkhuizen
restaurantbynap.nl

horeca

en vormgeving spelen bij dit alles een belangrijke rol.

- Na een eventueel bezoek aan het Binnenmuseum sla je direct links af de hoek om (vanaf het Buitenmuseum loop je terug over de Wierdijk en sla je voor het Binnenmuseum rechtsaf): dit is de Compagniestraat. Je steekt het water over via de Compagniesbrug en loopt rechtdoor over de Zwaanstraat. Aan je rechterhand zie je het stadhuis van Enkhuizen liggen. Ga na het stadhuis linksaf de Breedstraat op en vervolgens rechts de Boekbindersstraat in. Direct na het water ga je rechts de Zuider Havendijk in. Aan het water staan leuke dijkhuisjes. Loop verder over de Zuider Havendijk en dan rechtdoor over de Nieuwstraat. Ga bij de Westerstraat linksaf. Als je de eerste straat aan je linkerhand in kijkt, is daar plotseling de Zuiderkerk.

3 Zuiderkerk

Deze 15e-eeuwse, monumentale kerk in het centrum van de stad heeft een markante toren die is verbonden met het prachtige kerkgebouw. De Zuidertoren is 75 m hoog en diende als baken voor zeevaarders.

De toren bezit een carillon met 52 klokken. Uniek in de kerk zijn de oude plafondschilderingen op hout met Bijbelse voorstellingen. Maar ook het preekgestoelte uit 1610, het monumentale orgel, de grafstenen en de muurschilderingen maken deze kerk een bezoek zeker waard.

- Vervolg je weg over de Westerstraat. Deze straat was en is de voornaamste straat van de stad. Veel panden hebben fraaie gevels met gevelstenen, die iets vertellen over de functie van het gebouw of van zijn (voormalige) bewoners. Je volgt de Westerstraat rechtdoor voor een paar honderd meter (halverwege steek je een zebraapad over) en wandelt langs de **Westerkerk** (aan je rechterhand).

4 Westerkerk

De Wester- of St. Gomaruskerk wordt wel gezien als een van de honderd mooiste rijksmonumenten die Nederland rijk is. De bouw van de kerk begon in 1470 en duurde tot ongeveer 1520. Het gebouw is een driebeukige hallenkerk die vanbinnen 17 m hoog, 70 m lang en 30 m breed is. Vooral indrukwekkend

Van Wijck

Wycker Brugstraat 28
6221 ED Maastricht
puurvanwijck.nl

Café Zondag

Wycker Brugstraat 42
6221 ED Maastricht
cafezondag.nl

Petit Café Moriaan

Stokstraat 12
6211 GD Maastricht
petitcafemonriaan.nl

van je is de ingang van het **Natuurhistorisch Museum**.

3 Natuurhistorisch Museum

Dit museum bevat een geologische en natuurhistorische verzameling, waaronder stenen en fossielen. Je maakt tijdens je bezoek dan ook een reis door de tijd. Maar je leert er ook veel over de natuur van vandaag de dag door de mooie collecties, de heemtuin en vele verrassende activiteiten voor jong en oud. Breng zeker even een bezoekje aan Bèr de Mosasauriër, een fossiel van een Prognathodon saturator, met een enorm grote bek.

→ Na een bezoekje aan het museum vervolg je de route over het De Bosquetplein, dat doorloopt in de Heksenstraat. Bij de Y-splitsing ga je met de bocht mee naar rechts: de straatnaam verandert hier in de Bonnefantenstraat. Blijf de smalle Bonnefantenstraat volgen tot je de bredere Ezelmarkt op loopt. Wandel rechtdoor de Ezelmarkt over en ga aan het einde rechts, dan direct links de Bouillonstraat in. Ga bij de toren van het universiteitsgebouw links omhoog via het Sint Servaasklooster.

Je komt uit bij twee kerken. De rode, 78 m hoge toren hoort bij de gotische Sint-Janskerk, die stamt uit de 14e en 15e eeuw. Daarachter zie je de **Basiliek van Sint Servaas**.

4 Basiliek van Sint Servaas

Deze romaanse kerk met zware torens werd al gebouwd in de 11e eeuw. Van de 14e tot en met de 16e eeuw volgden drastische aanpassingen. In de kerk liggen de graven van de heilige Servaas en de eerste bisschop van Maastricht, Karel van Lotharingen. De schatkamer bevat interessante kerkelijke voorwerpen, waaronder relikwieën, kazuifels en kerkzilver. De portalen met beschilderde beeldengroepen zijn bijzonder mooi. Opvallend is de apsis met blinde arcaden.

→ Wandel rechts de trap af en tussen beide kerken door naar het beroemde Vrijthof. Je steekt schuin links het plein over. Aan je linkerhand zie je de Hoofdwacht, een renaissancegebouwtje uit 1773. Op de hoek aan de overkant van het Vrijthof begint de Helmstraat, sla deze in en ga aan het einde rechts de Grote Gracht in. Je

loopt nu af op de Markt. Aan de Markt ligt het **stadhuis**.

5 Stadhuis

Dit barokke gebouw werd in 1664 gebouwd onder leiding van bouwmeester Pieter Post. De toren stamt uit 1684 en bevat een carillon met bijna vijftig klokken. Bekijk in de hal eens de mooie plafondschilderingen en het stucwerk. De Prinsenkamer een geweldige locatie om te trouwen. De wandtapijten en het schoorsteenstuk zijn werkelijk prachtig.

→ Het standbeeld links op de Markt is opgericht voor J.P. Minckelers, de uitvinder van het lichtgas. Wandel links langs het stadhuis en ga bij het gele huis de Gubbelstraat in. Je komt uit bij de Maas en loopt rechts de Maasboulevard op. Wandel op je gemak verder tot aan de Sint Servaasbrug. Vanaf hier kun je links de brug over en dan terugwandelen naar het station of je gaat nog even rechts de Maastrichter Brugstraat in. Je loopt dan vanzelf het centrum in waar je heerlijk kunt rondstruinen en winkelen.

